

Inovativna socijalna mreža hrvatske kulture

Akademik Damjanović ističe kako u Hrvatskoj nema ustanove koja bi se po svojoj tradiciji i kontinuitetu djelovanja mogla usporediti s Maticom hrvatskom

Tekst: Vesna Kukavica
Foto: HINA; arhiva MH

Matica hrvatska dio je povijesti hrvatskoga naroda i kulture, osobito u njegovu najvažnijem razdoblju, od buđenja nacionalne svijesti i hrvatskoga narodnog preporoda do ostvarenja samostalne i neovisne suverene hrvatske države. Matica je izgrađivala hrvatski kulturni i nacionalni identitet. Tim se riječima nazočnima na svečanosti u Zagrebu obratio predsjednik Vlade Andrej Plenković 11. veljače, ocijenivši kako je Matica svoju misiju proteklih 175 godina uspješno ostvarivala izdavanjem knjiga na hrvatskome jeziku, nužnih za promicanje preporodnih ideja, ali i dolazećih kulturnih praksi sve do internetskog doba. Procjenjuje kako je prošlostoljetno višekratno zatiranje rada hrvatske kulturne ustanove još snažnije ujedinilo hrvatski narod i oja-

čalo žudnju za samostalnošću i neovisnošću. Značaj današnjega Matičina djelovanja prepoznaje Vlada, a to se ogleda i u financiranju njezine redovite djelatnosti valorizacije projekata i u potpori Ministarstva kulture, što joj osigurava pet milijuna kuna na godišnjoj razini, zaključio je Plenković.

NOVE TEHNOLOGIJE I NOVI LJUDI

Svečana proslava 175. obljetnice utemeljenja Matice hrvatske (MH) održana je pod visokim pokroviteljstvom predsjednice RH Kolinde Grabar Kitarović u koncertnoj dvorani Blagoja Berse u novoizgrađenoj Muzičkoj akademiji u središtu glavnoga grada Lijepe Naše. Istina,

Matičina snaga nisu samo nove tehnologije, nego i novi ljudi – istaknuo je Igor Zidić - koji inovativnim tehnologijama upisuju hrvatsku kulturu i jezik u mozaik kulturne naše europske civilizacije. Taj novi stvaralački Matičin naraštaj čine ljudi okupljeni oko mnogih projekata kao što su *Mladi glazbenici*, *Komunikološka škola*, *Film*, *Medijski susreti*, *Elektroničke knjige* i sl. Ostvarenjem tisućljetnoga hrvatskog sna o neovisnosti prije četvrt stoljeća, članom MH može postati svaki punoljetni državljanin RH ili Hrvat s drugim državljanstvom koji prihvaća program Matice hrvatske.

Svečanom obilježavanju 175. obljetnice MH nazočili su, uz više od 300 pred-

Matica hrvatska osnovana je 10. veljače 1842. godine pod imenom Matica ilirska na inicijativu središnje figure hrvatskoga narodnog preporoda grofa Janka Draškovića.

Uzvanici na svečanoj proslavi u koncertnoj dvorani Blagoja Berse u novoizgrađenoj Muzičkoj akademiji

stavnika akademske elite, zagrebački nadbiskup i kardinal Josip Bozanić, predsjednik HBK i zadarski nadbiskup Želimir Puljić, predsjednik mešihata Islamske zajednice u RH Aziz efendija Hasanović, potpredsjednik Vlade Davor Ivo Stier s nekoliko ministara te saborskih zastupnika, kao i čelnika Grada Zagreba. Uz izaslanika hrvatske predsjednice Kolinde Grabar Kitarović, na povijesne zasluge MH u borbi hrvatskoga naroda za slobodu i očuvanje hrvatskoga nacionalnog identiteta podsjetili su u svojim obraćanjima Mate Granić te predsjednik Društva hrvatskih književnika Božidar Petrač, rekavši kako je zalaganjem MH osnovano i Društvo hrvatskih književnika. Predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU) akademik Zvonko Kusić govorio je, uz ostalo, o bliskim vezama između MH i HAZU-a, naglašavajući da su od 24 dosadašnja Matičina predsjednika njih 15 bili članovi Akademije, uključujući i sadašnjega predsjednika akademika Stjepana Damjanovića.

VREMENSKA OKOMICA

Predsjednik MH, akademik Stjepan Damjanović, nadahnuto je izložio kronologiju Matičinih kulturnih, znanstvenih, umjetničkih, duhovnih, nakladničkih i obrazovnih postignuća, ne zanemaru-

jući pojedine izazove te fascinante socijalne mreže u hrvatskoj kulturi i umjetnosti na vremenskoj okomici od 175 godina. Akademik Damjanović, sve-

Godine 1971. MH pokreće skupljanje novca i podizanje zajma za izgradnju tunela kroz Učku i autocestu Kralja Tomislava Zagreb - Split.

stan rastuće kulture zaborava na globalnoj razini, ističe kako u Hrvatskoj nema ustanove koja bi se po svojoj tradiciji i kontinuitetu djelovanju mogla usporediti s MH, dodavši kako Matica i u sadašnjim okolnostima igra važnu ulogu u odgoju svakoga hrvatskog državljanina i rodoljuba.

GUNDULIĆEV OSMAN 1844. G.

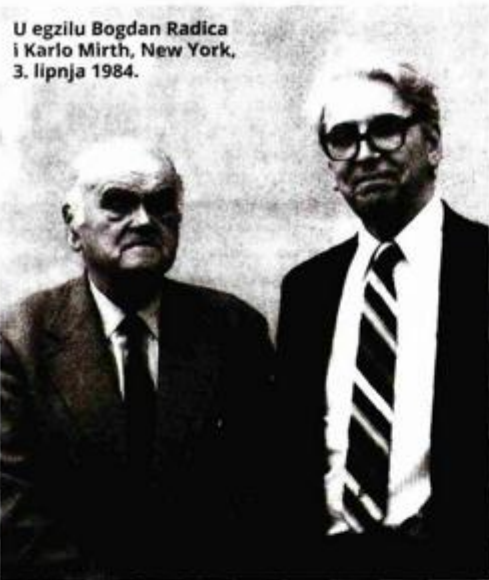
Najstarija hrvatska kulturna ustanova - Matica hrvatska - osnovana je 10. veljače 1842. godine pod imenom Matica ilirska na inicijativu središnje figure hrvatskoga narodnog preporoda grofa Janka Draškovića. Grof Drašković bio je prvi predsjednik Matice u vrijeme prvoga proljeća europskih naroda sredinom 19. stoljeća. Misija joj je promicanje kulturnoga i nacionalnoga identiteta u raznim područjima ljudske djelatnosti, od umjetničkog, znanstvenog i duhovnog stvaralaštva, gospodarstva do javnih politika usmjerenih na naš sveobuhvatni društveni razvitak. MH je, kako stoji u njezinu Statutu, "neovisna, neprofitna i nevladina udruga utemeljena za promicanje hrvatske kulture, a tijekom vremena, zbog svog rada i neprekidnosti, postala je nacionalna ustanova".

Prvo Matičino izdanje bio je Gundulićev *Osman* 1844. g. Taj je ondašnji nakladnički pothvat bio kulturni i politički čin, integrirajući društvenu elitu svoga

Egzilanti Vinko Nikolić i Boris Maruna s kolegama u Zagrebu 1990-ih ispred palače MH

U egzilu Bogdan Radica
i Karlo Mirth, New York,
3. lipnja 1984.

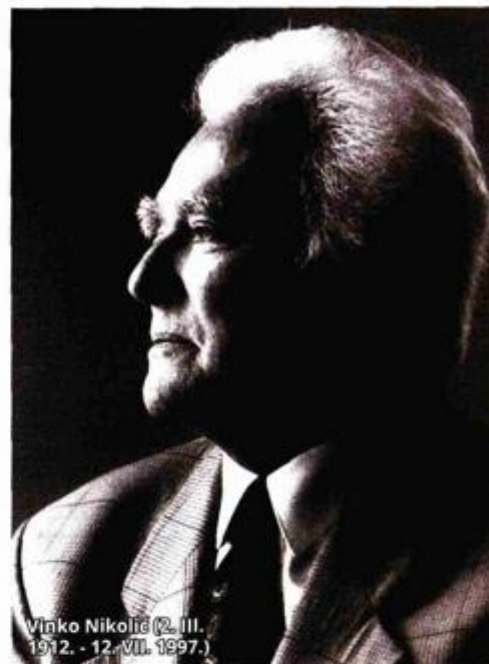
doba jer se njime nastojalo spojiti hrvatski sjever i jug. S vremenom se Matica svrstala među najvažnije i najveće nakladnike knjiga i časopisa u Hrvatskoj. Uz dvadesetak redovitih knjižnih nizova posebno se ističe ugledna biblioteka *Stoljeća hrvatske književnosti*, pokrenuta 1995. Kad su u pitanju novi naslovi čija je tematika posvećena u domovini prešućivanim događajima iz doba totalitarizma 20. stoljeća, treba izdvojiti biblioteku *Memoari, sjećanja, dokumenti* MH u kojoj su dosad izašle knjige posvećene životu i djelu Ivana Meštrovića, Joze Kljakovića, Pavla Tijana, Karla Mirtha, Borisa Marune... Matica hrvatska pri-

ređuje i mnogobrojne kulturne i znanstvene događaje: predstavljanje knjiga, znanstvene simpozije, okrugle stolove, rasprave, stručna i znanstvena predavanja te koncerte klasične glazbe.

Od sredine 20. stoljeća počinje osnivanje Matičinih ogranaka, od kojih pojedini tiskaju časopise (*Mogućnosti*, Split; *Riječka revija* i *Dometi*; Rijeka; *Zadarska revija*, Zadar; *Dubrovnik*, Dubrovnik; *Revija*, Osijek; *Svjetlo*, Karlovac i dr.). Matica ima i svoj dvotjednik *Vijenac*, književni list za umjetnost, kulturu i znanost, *Hrvatsku reviju*, časopis za književnost, umjetnost i kulturu življenja u 3. tečaju, te književni i znanstveni časopis *Kolo*. Davne 1962. godine u suradnji s izdavačkom kućom Zora pokrenuta je biblioteka *Pet stoljeća hrvatske književnosti*, kojoj je od 1980. izdavač Nakladni zavod MH. U toj kultnoj biblioteci objavljeno je 180 knjiga. Sažeto, ukupno je MH s ograncima objavila više tisuća knjiga, a izlazi tridesetak serijskih publikacija.

OLOVNA VREMENA

U MH je prije pedeset godina, točnije 1967., sastavljena *Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika*, koju J. Šentija drži početkom revolucionarnih promjena u SRH. Iz *Telegrama* od 17. ožujka 1967. hrvatski su je disidenti, u predinternetskoj epohi, promptno tiskali u svome prvome ožujskom broju emigrantske *Hrvatske revije* za 1967. Una-

toč pogibelji, njezin legendarni urednik Vinko Nikolić piše oduševljeni pozdrav hrvatskim intelektualcima koji su sročili tekst o pravu Hrvata na samoodređenje ne samo u jezičnome, već i u političkome smislu te uz tekst *Deklaracije* na njemačkome i francuskome jeziku objavljuje, također trojezično, *Apel hrvatskih pisaca i književnika u iseljeništvu* iz kruga *Hrvatske revije*, sastavljen 30. IV. 1967., upućujući ga međunarodnoj javnosti s ciljem rješenja hrvatskog pitanja u SFRJ. Godine 1971. MH pokreće skupljanje novca i podizanje zajma za izgradnju tunela kroz Učku i autocestu Kralja Tomislava Zagreb - Split.

Novosadski dogovor o jeziku, kojim se pokušalo od hrvatskoga i srpskoga jezika stvoriti jedinstven integralni jezik, Matica je raskinula 16. travnja 1971., a te godine izlazi i prvi od 33 broja najtiražnijeg lista u Hrvata *Hrvatskoga tjednika*, Matičinih novina za kulturna i društvena pitanja. Zadnji broj je izašao 3. prosinca 1971. Godine 1972., zbog jugoslavenskoga komunističkog progona hrvatskih studenata i gušenja hrvatskog proljeća, Matica hrvatska je raspuštena, a djelatnost joj je zabranjena. Tijekom progona Matičine prostorije i arhiv preuzima policija, dio pokretne imovine je otuđen, dio predan na čuvanje Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti.

Sedam desetljeća sinergije dviju Matica

Hrvatska matica iseljenika punih 66 godina, od utemeljenja 1951., uspješno surađuje s Maticom hrvatskom i to od prvoga predsjednika Matice iseljenika Zlatana Sremca, preko Većeslava Holjevca, do Borisa Marune, Vinka Nikolića, Ante Belje, Zdenke Petričević i aktualnog predsjednika UO HMI-ja Milana Kovača. Tri su vrhunca sinergije dviju Matica u proteklih gotovo sedam desetljeća. Prvi se dogodio 1967. kada je predsjednik Matice iseljenika Većeslav Holjevac u Matičinu nakladnom zavodu objavio nultu i najcitiraniju znanstvenu knjigu o dijaspori *Hrvati izvan domovine*. Drugi zapažen iskorak na prijelazu u 21. stoljeće postignut je zajedničkim tiskanjem prijevoda djela vrhunske proze iz hrvatskog iseljništva poput dvaju romana slavnoga čileanskog Hrvata Ramóna Díaza Eterovica. Treći se dogodio prije pet godina kad je jezikoslovna monografija mlade autorice dr. sc. Aleksandre Ščukanec pod naslovom *Njemačko-hrvatski jezični dodiri u Gradišću*, u izdanju HMI-ja, osvojila nagradu MH "Ljudevit Jonke" (2012.) koja se dodjeljuje za iznimna postignuća jezikoslovaca za promicanje hrvatskoga jezika i književnosti u svijetu.

Vesna Kukavica i Aleksandra Šukanec s nagradom Ljudevit Jonke za knjigu *Njemačko-hrvatski jezični dodiri u Gradišću*

Pod prisilom prestaje rad Matice hrvatske 11. siječnja 1972.

ZATVORENI, PROGANJANI, IZGNANI

Njezini mnogobrojni poznatiji djelatnici i suradnici su zatvoreni, proganjani ili izgnani. Među njima su bili Franjo Tuđman, prvo pero najtiražnijega *Hrvatskog tjednika* svih vremena Ante Bruno Bušić, Šime Đodan, Miljenko Foretić, *hrvatski Havel* Vlado Gotovac, Jozo Ivičević, Zvonimir Komarica, Vlatko Pavlečić, Hrvoje Šošić, *hrvatski Mandela* Marko Veselica, član MH i predsjednik Matice iseljenika Većeslav Holjevac i mnogi drugi.

Danas djeluje oko 130 ogranaka u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i drugim zemljama.

Izvešće o radu Matice, kojim su ona i njezini suradnici stigmatizirani, zauzima više od 500 stranica. U znak potpore Matici, dok je u domovini prisilno carevala puna dva desetljeća tzv. *hrvatska šutnja* ili 20 godina prije pada Berlinskoga zida - u iseljeništvu su osnovana društva

prijatelja Matice hrvatske od Pariza i Stockholma (1970.) do Basela (1971.), kanadskoga Vancouvera (1972.) i ostalih svjetskih metropola kamo su bili izgnani slobodoumni hrvatski građani, kao i naši disidenti s ljevice i desnice od naraštaja Nikolića i Radice, Viktora Vide do Čilige i Borisa Marune.

Nakon demokratskih promjena u Europi 1989., obnovljen je rad Matice hrvatske. Obnoviteljska skupština MH održana je 8. prosinca 1990. Danas djeluje oko 130 ogranaka u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i drugim zemljama. U Bačkoj se pokušalo organizirati Matičin ogranak krajem šezdesetih, no energična reakcija ondašnjih vlasti to je zaustavila, utamničivši na višegodišnjoj robiji tim akademika Ante Sekulića. Tek je 1996. obnovljen rad Matice hrvatske u Subotici. ■

ENG The formal ceremony of the celebration of the 175th anniversary of the founding of Matrix Croatica was held at the Blagoje Bersa concert hall at Zagreb's Music Academy under the high patronage of Croatian President Kolinda Grabar-Kitarović.